

*Sultanov Orxan Məmmədli oğlu,
dissertant,
Azərbaycan Respublikası Elm və
Təhsil Nazirliyinin İqtisadiyyat İnstitutu,
E-mail: sultanovorxan@gmail.com
© Sultanov O. M., 2022*

UOT - 336.1; 336.02

MƏCBURİ EHTİYAT NORMATI İNDEKSİ ÜZRƏ ÖLKƏLƏRARASI MÜQAYİSƏLİ TƏHLİL

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - tədqiqatın məqsədi ölkələrin bank sisteminin liberallıq və ya dirijistliyini ölçməyə imkan verən iqtisadi modelin yaradılmasıdır.

Tədqiqatın metodologiyası - tədqiqat işinin yerinə yetirilməsi zamanı Elm və Təhsil Nazirliyi İqtisadiyyat İnstitutunun hazırladığı İS(S)İ metodologiyasından, analiz, müqayisə və s. bu kimi tədqiqat metodlarından istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti – mərkəzi banklar tərəfindən ölkənin monetar siyasəti formalaşdırılan zaman qərarvermə prosesində tədqiqatın nəticələrinə əsaslanaraq daha optimal qərarların verilməsi mümkündür. Əlavə olaraq bank sistemini araşdıran tədqiqatçılar təklif olunan metod vasitəsilə müxtəlif analitik hesabatlar hazırlaya bilərlər.

Tədqiqatın nəticələri - məcburi ehtiyat norması tələbi üzrə qlobal səviyyədə bank sisteminə dövlət müdaxiləsinin səviyyəsini ölçməyə imkan verən iqtisadi model–indeks yaradılmışdır.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - tədqiqatda mövzusu qlobal səviyyədə bank sisteminin gəlirlərinin azalmasına təsir edən, əsas təmizləyici alət olan məcburi ehtiyat norması tələbi üzrə ölkələrin sağçı və ya solçu iqtisadi siyasət apardığı müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər: solçuluq, sağçılıq, dövlət müdaxiləsi, bank sisteminin tənzimlənməsi, məcburi ehtiyat norması, indeksləşdirmə.

G İ R İ Ş

Dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsi ilə bağlı iqtisadi fikir tarixinə nəzər yetirdikdə çox asanlıqla burada fikri qütbləşmənin olduğunu söyləmək mümkündür. Belə ki, Adam Smitin “görünməz əl” ideyasından başlayaraq klassik iqtisadi nəzəriyyəçilər dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsinin lazım olmadığını, bazarın öz tarazlığını tələb və təklif əsasında özünün qorunduğuna inanırdı. Klassik nəzəriyyəçilər sonralar dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsinin yalnız ədalətin qorunması üçün vacib olduğu fikrini irəli sürmüşdülər ki, bu yanaşmaya əsasən, dövlət fəvqəladə situasiyalar istisna olmaqla milli iqtisadiyyata minimal səviyyədə müdaxilə etməli idi.

1929-cu il Dünya İqtisadi Böhranından sonra mövcud klassik yanaşmalara alternativ yanaşma Böyük Britaniyalı iqtisadçı C.M.Keynsin tərəfindən irəli sürüldü. O, klassik yanaşmaların əksinə olaraq, hökumətin milli iqtisadi siyasətə müdaxiləsinin lehinə olmuşdur. Monetar siyasət iqtisadi siyasətin tərkib hissəsidir. Çünki iqtisadi siyasət xarici ticarət və

AUDİT 2022, 4 (38), səh.38-45.

AUDIT 2022, 4 (38), pp. 38-45.

fiskal-monetar siyasətdən ibarətdir. Pul siyasəti, pul vəsaitləri və faiz dərəcələri kimi alətlərin Mərkəzi Banklar tərəfindən müəyyən iqtisadi və pul hədəflərinə çatmaq üçün istifadə edilən iqtisadi siyasətin tərkib hissəsidir. Buna görə də, monetar siyasətinin əsas tənzimləyicisi Mərkəzi Banklar hesab olunur.

Bank sisteminin prudensial tənzimlənməsi baxımından bir çox metodoloji və praktik alət və göstəricilərin mövcud olmasına baxmayaraq, onun hansı ölkədə, hansı dərəcədə dövlətin müdaxiləsinə məruz qalması, eləcə də ölkələrarası bank sisteminin liberal-dirijistlik səviyyəsini əks etdirən hər hansı bir göstərici hələ ki, mövcud deyil. Bank sisteminin əsas tənzimləyici orqanı sayılan, mərkəzi bankların bankı hesab edilən, 1930-cu ildə yaradılmış Beynəlxalq Hesablaşmalar Bankının tədqiqatçıları tərəfindən bank sisteminin reqlyator tənzimlənməsi ilə bağlı bir çox araşdırmaların mövcud olmasına baxmayaraq, onların liberal və ya dirijist siyasət aparmalarını ölçən heç bir iqtisadi indikator işlənilib hazırlanmamışdır. Beynəlxalq Hesablaşmalar Bankının müxtəlif dövrlərdə dərc etdirdiyi Bazel Akkordları mərkəzi banklar üçün reqlyator tənzimləmədə tövsiyə rolunu oynasa da, bu sahədə ən əsas prudensial sənəd hesab edilir [1]. Bankçılığa Nəzarət üzrə Bazel Komitəsinin (Beynəlxalq Hesablaşmalar Bankının bankçılığın tənzimlənməsi üzrə əsas bölməsi) 2004-cü ildə hazırladığı Bazel II Akkordunda bankçılığın tənzimlənməsində 3 əsas sütun mövcud olduğu bildirilir. Bu sütunlar minimum kapital tələbi, kapital adekvatlığı və onun qiymətləndirilməsi prosesi və məlumatların açıqlanması prosesinin normalarının müəyyən edilməsi ilə bazar disiplininə əmələmənin təmin olunması idi [2]. 2008-ci ilin 15 Sentyabrında ABŞ-nin investisiya bankçılığı sahəsindəki ən böyük bankı hesab edilən, 164 illik bankçılıq tarixinə malik Lehman Brothers bankının özünü bankrot elan etməsi ilə dərinləşən 2007-2008-ci illərin Qlobal Maliyyə Böhranı dünya tarixində Böyük Depressiyadan sonra ikinci ən ciddi maliyyə böhranı kimi tarixə keçdi. Bu hadisə isə bank sisteminin tənzimlənməsinə yeni və daha aqressiv yanaşmanın tələb olunması mənasına gəlirdi. Bu məqsədlə mərkəzi banklar tərəfindən 2010-cu ilin noyabrında banklar üçün yeni kapital və likvidlik islahatları paketinin hazırlanması ilə bağlı razılığa gəldi. Bu razılıq əsasında hazırlanmış tənzimləyici sənəd Bazel III Akkordu hesab olunur [3].

Müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar, beyin mərkəzləri, tədqiqat institutları tərəfindən dövlətin iqtisadiyyatın müxtəlif aspektlərinə müdaxiləsinin qiymətləndirilməsi üzrə tədqiqatlar bu sahədə aparılan ilkin müqayisəli qiymətləndirmələr hesab edilə bilər. Lakin heç bir tədqiqat işində bank sisteminə dövlət müdaxiləsinin səviyyəsinin ölçülməsi fenomeninə rast gəlinmir.

İlk dəfə prof. N.Müzəffərli tərəfindən 2014-cü ildə “İqtisadiyyatın sosialyönlüyü sağçı və solçu sistemlərdə” kitabında alim “İqtisadiyyatın Səhəli (Sağlığı) İndeksi” – İS(S)İ metodologiyasını irəli sürmüşdür [8]. Sözügedən indeks iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində dövlət müdaxiləsinin riyazi olaraq qiymətləndirilməsinə imkan verir. *N.Müzəffərli və B.Əhmədov* “İS(S)İ – 2015: İqtisadiyyatın liberallıq potensialı (Nazim Müzəffərlinin elmi redaktəsi ilə)” kitabında dövlətin iqtisadiyyata modelyaradıcı müdaxilələrini iqtisadi və sosial formalarını müəyyən edir [5, səh. 61]. Sonralar *N.Müzəffərli* özünün “İS(S)İ – 2017: Dünya ölkələrinin iqtisadi modellər üzrə təsnifatı” metodologiyasını daha da təkmilləşdirərək müəyyən göstəricilərin də nəzərə alınmasına nail olur [4].

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi İqtisadiyyat İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini dosent Allahyar Muradov özünün “Bilik iqtisadiyyatı quruculuğu: liberal və dirijist modellərin imkanları” mövzusunda apardığı tədqiqat işində ilk dəfə olaraq İS(S)İ metodologiyasından istifadə edərək müxtəlif dövlətlərin təhsil sferasına nə dərəcədə müdaxilə etməsini qiymətləndirmiş və bu mövzuda öz təkliflərini ifadə etmişdir [9, səh. 82].

İqtisadiyyat İnstitutunun öncül gənc alimlərindən olan Rəsmiyyə Abdullayeva və müs-

sisənin elmi işçisi Vəfa Həşimova tərəfindən ilk dəfə olaraq 2015-ci ildə İS(S)İ metodologiyası əsasında hazırlanmış *Pensiya Sisteminin Liberallığı İndeksi (PSLI)* dövlətin pensiya sistemindəki dominantlığının göstəricisi hesab oluna bilər [10]. Pensiya sisteminin liberallaşması dedikdə isə bu sistemin dövlət tərəfindən deyil, tamamilə özəl fondlar tərəfindən idarə olunması kimi başa düşülən bu məqalədə müəlliflər sözügedən indeksi ən bəsit formada hesablamışlar.

R.Abdullayeva özünün “Azərbaycan Respublikasında Sosial Müdafiə Sisteminin Dövlət Tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi” mövzusunda dissertasiya işində yuxarıda qeyd olunan tədqiqat sahəsini daha da genişləndirmiş və daha təkmil metodologiya vasitəsilə ilk dəfə olaraq dövlətin sosial müdafiə sistemində müdaxiləsini ölçən “*Sosial Müdafiə Sisteminin Liberallığı (Dirijistliyi) İndeksi – SMSL(D)İ*”ni hazırlamışdır [11].

L.Allahverdiyeva özünün “*İnformasiya xidmətlərinin liberallıq dərəcəsinin ölçülməsi və iqtisadi təsirlərinin qiymətləndirilməsi*” mövzusunda elmi işində informasiya iqtisadiyyatında dövlət tənzimlənməsinin ölçülməsi üçün tamamilə yeni bir indeks ortaya qoymuşdur [12]. İnformasiya xidmətləri sahəsində dövlət tənzimlənməsi vətəndaşların informasiyaya əlçatanlıq səviyyəsindən tutmuş informasiya cəmiyyətində məlumatların sərbəst dövrəliyi mexanizmlərinin idarə olunmasına qədər bir çox aspektləri əhatə etsə də, müəllif öz işində bunlardan yalnız 4-dən istifadə etmişdir. Müəllifin araşdırmasına kütləvi informasiya vasitələrinin, elektron və poçt xidmətlərinin, eləcə də reklam sahəsində dövlət tənzimlənməsi tədbirləri daxil edilmişdir. Bu göstəricilər əsasında müəllif sonda vahid bir inteqral indeks: *İnformasiya Xidmətlərinin Liberallıq (Dirijistlik) İndeksi – İXL(D)İ* təqdim edilmişdir.

İqtisadiyyata dövlət müdaxiləsinin üfqi qiymətləndirilməsi ilk dəfə olaraq Elm və Təhsil Nazirliyi İqtisadiyyat İnstitutunda professor N.Müzəffərli tərəfindən aparılmışdır. Onun təklif etdiyi qeyri-kompleks riyazi metodologiya çevik olmaqla yanaşı, öz praktikliyi ilə də diqqət çəkir. Məhz bu təbiiqə praqmatikliyin açdığı imkanlar alimin təklif etdiyi metodun digər tədqiqatçılar və alimlər tərəfindən də geniş istifadəsinə yol açmış və iqtisadiyyatın çox müxtəlif sahələrində dövlət müdaxiləsinin sağçı və ya solçu olmasını müəyyən etməyə kömək etmişdir.

İlk dəfə prof. N.Müzəffərli tərəfindən 2014-cü ildə çap olunmuş “İqtisadiyyatın sosial-yönlüyü sağçı və solçu sistemlərdə” kitabında alim “İqtisadiyyatın Səliyyə (Sağlığı) İndeksi” – İS(S)İ metodologiyasını irəli sürmüşdür[4]. Sözügedən indeks aşağıda sadalanan 6 sub-indeks əsasında hesablanmışdır:

- Dövlət maliyyəsi sub-indeksi (DM);
- Qiymətlərin tənzimlənməsi sub-indeksi (QT);
- Xarici ticarət sub-indeksi (XT);
- Lisenziyalaşdırma sub-indeksi (L);
- Məşğulluğun tənzimlənməsi sub-indeksi (MT);
- Minimum əmək haqqı sub-indeksi (MƏH).

Bütün sub-indekslər və yekun indeks hesablamalar nəticəsində 0-1 aralığında dəyişir. “0” göstəricisi – iqtisadiyyatın mütləq sağlığını, yəni iqtisadiyyata heç bir dövlət müdaxiləsinin olmamasını, “1” göstəricisi isə əksinə, iqtisadiyyatın mütləq səliyyəni, başqa sözlə, iqtisadiyyatın tam olaraq dövlət tərəfindən idarə edildiyini ifadə edir. Sub-indekslər öz baza göstəricilərinin xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq

$$\frac{(V_i - V_{min})}{(V_{max} - V_{min})} \quad (1)$$

AUDİT 2022, 4 (38), səh.38-45.
AUDIT 2022, 4 (38), pp. 38-45.

düsturu vasitəsilə indeksləşdirilmişdir. Məşğulluğun tənzimlənməsi sub-indeksinin məşğulluğun tənzimlənməsinin sərtliyi alt-indeksi və xarici ticarət sub-indeksinin hər üç alt-indeksi isə xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla 0-1 aralığına

$$\frac{(V_i - V_{max})}{(V_{min} - V_{max})} \quad (2)$$

düsturu vasitəsilə gətirilmişdir. Hesablamalarda V_{min} sub-indekslərin hər biri üzrə müşahidə edilmiş, mümkün və ya ehtimal edilən minimal göstəricini, V_{max} göstərici üzrə müşahidə edilmiş, mümkün və ya ehtimal edilən maksimal qiyməti, V_i isə göstərici üzrə cari nəticəni ifadə edir. Hər bir sub-indeks üzrə əldə edilmiş nəticələr

$$\begin{aligned} \text{İS(S)İ} = & 0.30 \times DM_i + 0.14 \times QT_i + 0.14 \times XT_i + 0.14 \times L_i + \\ & 0.14 \times MT_i + 0.14 \times MT_i + 0.14 \times M\Theta H_i \end{aligned} \quad (3)$$

formulası vasitəsilə göstəricilərə müxtəlif çəkilər verməklə yekun hala gətirilir. Alınmış nəticələri 10-a hasil etdikdə nəticələri 0-10 ballıq, 100-ə hasil etdikdə isə 0-100 ballıq şkala üzrə göstəriciləri əldə etmiş oluruq.

Məcburi ehtiyat norması sub-indeksi (MENi) mərkəzi banklar tərəfindən müəyyən edilmiş kommersiya banklarının məcmu kapitalının rezerv olaraq saxlanılmalı olan hissəsidir. Göstərici məcmu kapitalın faizi şəklində ifadə olunur. Faizin böyüməsi kommersiya banklarının kapital bazasına kiçildici təsir yaradır və bu, onların gəlirliliyinə mənfi təsir göstərir. Odur ki, ən liberal ölkə banklardan rezerv vəsait tələb etməyən ölkədir. Bu məntiqlə $V_{min} = 0$ olaraq götürülmüşdür. Lakin aydın məsələdir ki, bankın bütün kapitalını rezerv olaraq saxlamaq rəşional məntiqə sığmır. Tədqiqat üçün məlumatlar toplanan zaman ən yüksək məcburi ehtiyat norması Venesuelada 73%, Argentinada 41% mövcud olmasına baxmayaraq bu göstəricilərin maksimal kimi qəbul edilməsi tədqiqatın nəticələrini sağa doğru sürüşdürmüş olacaqdır. Bu da ölkələrin əksəriyyətinin liberal olması mənasına gəlir ki, bu zaman real mənzərə tamamilə başqa cür ola bilər. Bəzi ölkələrdə bu cür qeyri-adi rezerv tələbləri həmin an üçün ölkənin iqtisadiyyatında baş vermiş müxtəlif şoklarla bağlı ola bilər və onlar statistik olaraq kənar nöqtələr hesab olunaraq tədqiqat işinə daxil edilməmişdir. Tədqiqat aparılan zaman <https://www.ceicdata.com/en/indicator/reserve-requirement-ratio> məlumat bazasındakı mövcud ölkələrin 95 faizindən yuxarı hissəsində bu tələb 15 faizi aşmadığı üçün indeksləşdirmə məqsədilə $V_{min} = 15$ olaraq götürülmüşdür.

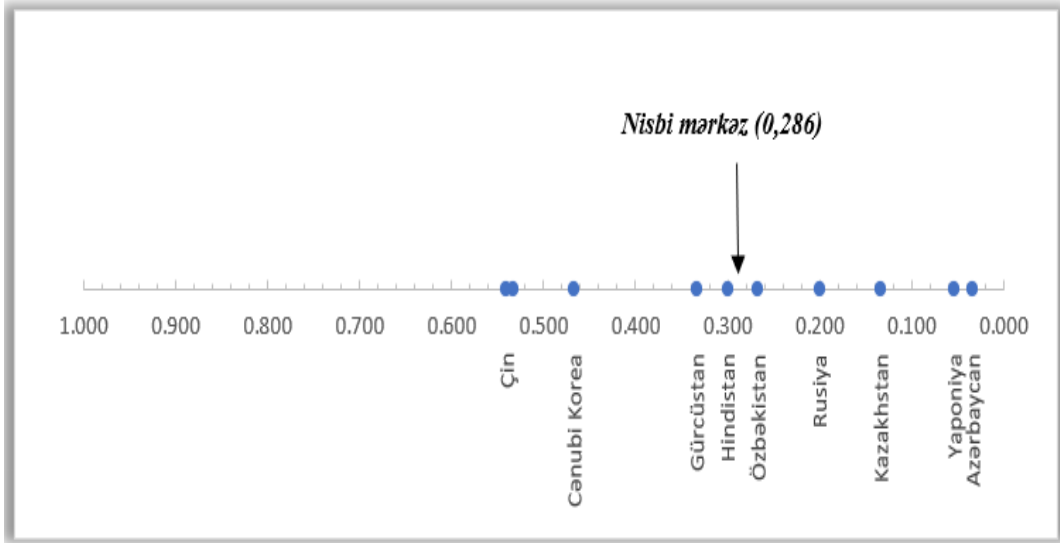
Cədvəl 1.

Yekun indeks üzrə nəticələr

Nö	Ölkə	MENi
1	Azərbaycan	0.033
2	Yaponiya	0.053
3	Kazaxstan	0.133
4	Rusiya	0.200
5	Özbəkistan	0.267
6	Hindistan	0.300
7	Gürcüstan	0.333
8	Cənubi Korea	0.467
9	Türkiyə	0.533
10	Çin	0.540

Mənbə: Müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

AUDİT 2022, 4 (38), səh.38-45.
AUDIT 2022, 4 (38), pp. 38-45.

Şkala 1. İndeks üzrə iqtisadiyyatların solluğu-sağlığı
Mənbə: Müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəl 2.

Müxtəlif gəlirli ölkələrin indeks üzrə paylanması

MEN sub-indeksinin aralığı	İndeks qiyməti, qeyd olunan intervalda yerləşən ölkələrin sayı			
	Yüksək gəlirli ölkələr	Orta gəlirli ölkələr	Aşağı gəlirli ölkələr	Bütün ölkələr
0.001 - 0.150	1	1	1	3
0.151 - 0.300	-	1	2	3
0.301 - 0.450	-	-	1	1
0.450 - 0.600	1	1	1	3
MEN sub-indeksinin orta qiyməti	0.260	0.291	0.293	0.286
MEN sub-indeksinin minimum qiyməti	0.053	0.133	0.033	0.033
MEN sub-indeksinin maksimum qiyməti	0.467	0.540	0.533	0.540
Cəmi ölkə sayı	2	3	5	10

Tədqiq olunan ölkələr arasında məcburi ehtiyat normaları üzrə ən sağçı ölkə Azərbaycan, ən solçu ölkə isə Çindir. Sub-indeksin nisbi mərkəzi 0,286-dır. 5 ölkə nisbi mərkəzdən solda, 5 ölkə isə sağda yerləşmişdir. Azərbaycan 0,033 göstərici ilə mərkəzdən ən sağda yerləşən ilk ölkədir. Bu göstəricidə ölkəmiz Yaponiya kimi inkişaf etmiş iqtisadiyyatı belə qabaqlamağa nail olmuşdur. Cədvəl 3.1.2-ə diqqət yetirdikdə ən aşağı rezerv tələbi 0,5 faizlə Azərbaycandır ki, ölkəmiz bu sferada mütləq sağçı yəni 0 nöqtəsinə çox yaxındır. Yüksək gəlirli ölkələr üzrə sub-indeksin orta qiyməti 0,260, orta gəlirli ölkələr üzrə 0,291, aşağı gəlirli ölkələr üçün isə 0,293-dür. Başqa sözlə, gəlir səviyyəsi azaldıqca ölkələr məcburi ehtiyat norması tələbini sərtləşdirməyə meyilli olur.

Y E K U N

Beləliklə, ilk dəfə olaraq ölkələr arasında bank sisteminə girişin daha liberal və ya daha sərt olduğunu ölçməyə imkan verən ilkin metodologiya ortaya qoyulmuşdur. Metodologiyanın gələcəkdə daha da təkmilləşdirilərək bank sisteminin liberallığını ölçməyə imkan verən vahid inteqral indeksin sub-indeksi kimi istifadə olunması nəzərdə tutulmuşdur. Nəzərdə tutulan yekun inteqral indeks ölkələrarası bank sistemini liberallıq (dirijistlik) səviyyəsini ölçməyə imkan verəcəkdir ki, bu da elm aləmində ilk olmaqla yanaşı, praktiki əhəmiyyətə malik prudensial analitik alət kimi istifadə oluna bilər.

İndeksin nəticələrinin interpretasiyası zamanı diqqətlə nəzərə alınmalı məqamlar vardır. Belə ki, praktikada tam liberal və ya tam dirijist ölkəyə rast gəlinmir. Ölkələr yalnız bir-biri ilə müqayisədə liberal və ya dirijist ola bilər. Cədvəl 1-ə nəzər yetirdikdə, Yaponiya yalnız digər 9 ölkə ilə müqayisədə daha liberal hesab olunur. Nəzərə alınmalı məqamlardan biri də geosiyasi faktorlardır. Yəni Yaponiyada daha liberal siyasət yaxşı nəticələrlə səciyyələnirsə, Gürcüstanda daha sərt dövlət tənzimləməsi daha yaxşı iqtisadi performansla nəticələnə bilər. Son olaraq indeksin oxucuları və istifadəçiləri nizamnamə kapitalının bank sisteminin, xüsusilə də kommertiya bankçılığı sahəsinin tənzimlənməsində yalnız 1 göstərici olduğunu unutmamalıdırlar. Yəni yalnızca nizamnamə kapitalı indeksinin nəticələri əsasında ölkələrin bank sistemi haqqında ümumi hipotez irəli sürmək olmaz.

Son olaraq, gələcəkdə daha geniş bank bazasına çıxışın əldə olunduğu təqdirdə tədqiqatın daha çox ölkəni əhatə edəcəyini və daha təkmil metodologiya vasitəsilə daha dəqiq müqayisə aparmağa imkan verən təkmil nizamnamə kapitalı indeksinin tətbiq olunacağına əminliyimi bildirirəm.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Basel Committee on Banking Supervision. International convergence of capital measurement and capital standards, 1988.
2. Basel II framework, June, 2006.
3. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, December, 2010.
4. N.Müzəffərli. "İS(S)İ – 2017: Dünya ölkələrinin iqtisadi modellər üzrə təsnifatı", Bakı, 2019, 62 səh.
5. N.Müzəffərli, B.Əhmədov. Effect of the Model-shaping Forms of Government Intervention in the Economy on the Economic growth, China Finance and Economic Review, Vol.7, No.1, 2018.
6. İS(S)İ – 2016: İqtisadiyyatın liberallıq-dirijistlik səviyyəsi (N.Müzəffərlinin elmi redaktəsi ilə), "Elm və Bilik" nəşriyyatı, 2018, 163 səh.
7. İS(S)İ – 2015: İqtisadiyyatın liberallıq potensialı (Nazim Müzəffərlinin elmi redaktəsi ilə), "Elm və Bilik" nəşriyyatı, 2017, 236 səh.
8. N.Müzəffərli. İqtisadiyyatın sosialyönlüyü sağçı və solçu sistemlərdə, "ŞərqQərb" Nəşriyyat evi, 2014, 266 səh.
9. A.N.Muradov. İS(S)İ – 2015: İqtisadiyyatın liberallıq potensialı (N.Müzəffərlinin elmi redaktəsi ilə), s.82, "Elm və Bilik" nəşriyyatı, 2017.
10. R.S.Abdullayeva, V.X.Həşimova. İS(S)İ – 2015: İqtisadiyyatın liberallıq potensialı (Nazim Müzəffərlinin elmi redaktəsi ilə), s.136, "Elm və Bilik" nəşriyyatı, 2017.
11. R.S.Abdullayeva. Azərbaycan respublikasında sosial müdafiə sisteminin dövlət tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi, Bakı, 2021, 387 səh.
12. L.Ə.Allahverdiyeva. İnformasiya xidmətlərinin liberallıq dərəcəsinin ölçülməsi və iqtisadi təsirlərinin qiymətləndirilməsi, Bakı, 2022, 351 səh.

Orkhan Mammadali Sultanov,
Ph.D. Student,
Institute of Economy under
Ministry of Science and
Education of Azerbaijan Republic,
E-mail: sultanovorxan@gmail.com
© O.M. Sultanov, 2022

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE COUNTRIES ON THE RESERVE REQUIREMENT INDEX

ABSTRACT

The purpose of the research - to propose a new methodology that allows to compare liberality or dirigisme of the banking sector across countries.

The methodology of the research – throughout the research, methodologies including IL(R)E which is proposed by the Institute of Economics of Ministry of Science and Education of Azerbaijan Republic, analysis, comparison and etc. were used.

The practical importance of the research – policymakers of central banks can use the results of this study during decision making to make more optimal decisions. Moreover, researchers may use the proposed methodology to prepare detailed report for their future study.

The results of the research - this research introduces an entirely new index - an economic model that covers features of the reserve requirements and allows researchers to evaluate the extent of public intervention in the commercial banking sector universally.

The originality and scientific novelty of the research - topic of this study is to identify countries with more liberal and dirigiste policy on one of the main regulatory tools – reserve requirements which negatively affects banking system income globally.

Keywords: leftness, rightness, public intervention, banking sector regulation, reserve requirements, indexing.

*Султанов Орхан Маммадали оглы,
диссертант,
Институт Экономики при Министерстве Науки и
Образования Азербайджанской Республики,
E-mail: sultanovorxan@gmail.com
© Султанов О.М., 2022*

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УРОВНЯ ЛИБЕРАЛЬНОСТИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ МЕЖДУ СТРАНАМИ

Р Е З Ю М Е

Цель исследования - предложить новую методологию, позволяющую сравнивать либеральность или дирижизм банковского сектора в разных странах.

Методология исследования - на протяжении всего исследования использовались методики, в том числе ИЛ(П)Э, предложенный Институтом Экономики при Министерстве Науки и Образования Азербайджанской Республики, анализ, сравнение и т.д.

Практическая значимость исследования - центральные банки в политике своей деятельности могут использовать результаты этого исследования для принятия более оптимальных решений. Кроме того, исследователи могут использовать предложенную методологию для подготовки подробного отчета для своего будущего исследования.

Результаты исследования - это исследование вводит совершенно новый индекс - экономическую модель, которая охватывает особенности резервных требований и позволяет исследователям повсеместно оценивать масштабы государственного вмешательства в коммерческий банковский сектор.

Оригинальность и научная новизна исследования - темой данного исследования является выявление стран с более либеральной и дирижистской политикой в отношении одного из основных инструментов регулирования – обязательных резервов, который негативно влияет на доходы банковской системы в глобальном масштабе.

Ключевые слова: левизна, правота, государственное вмешательство, регулирование банковского сектора, резервные требования, индексация.

*Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
26.09.2022
Təkrar işləməyə göndərilmişdir:
04.10.2022
Çapa qəbul olunmuşdur: 11.10.2022*

*Дата поступления статьи в редакцию: 26.09.2022
Отправлено на повторную обработку: 04.10.2022
Принято к печати: 11.10.2022*

*The date of the admission of the article to the editorial office: 26.09.2022
Send for reprocessing: 04.10.2022
Accepted for publication: 11.10.2022*